

De student accountancy en zijn toekomst

André Bindenga

De laatste jaren bespeurt men bij jonge mensen die studeren voor accountant wel eens twijfels of zij wel de goede keuze hebben gemaakt. Afgezien van het feit dat je met een accountantsdiploma ook een andere functie kunt krijgen dan een werkring in het openbare accountantsberoep, is het raadzaam te onderzoeken of deze twijfels terecht zijn.

Vijftig jaar geleden was een accountant een persoon die in het bedrijfs- en beroepsleven eerbied afdwong. Na een jarenlange studie was hij de praatpaal voor het management van ondernemingen en andere organisaties. Weliswaar controleerde hij de jaarrekening als onafhankelijk deskundige, maar dikwijls werd hem gevraagd hoe de grondslagen voor de jaarrekening moesten luiden. Er waren immers geen wetten en regels waaraan de jaarrekening moest voldoen en men zag de accountant als degene die op grond van zijn bedrijfseconomische kennis de weg in het woud van grondslagen kon aangeven. Hij was van alle markten thuis. Hij werd gevraagd te adviseren bij de inrichting van de administratie, bij reorganisaties, bij fusies en overnames en bij opvolgingsvraagstukken. Vooral bij kleine ondernemingen werd hij bij alles en nog wat ingeschakeld. Studenten werden geïmponeerd door de verhalen die zij hoorden van accountants in de praktijk die tegelijk docent waren en zagen uit naar het moment dat zij het diploma zouden krijgen. Zo'n toekomst trok hun wel aan. Problemen met

werkgelegenheid waren er niet, de kantoren schreeuwden om mensen. Lang voor het afstuderen had men al een goede baan. Wel was het ook na het verkrijgen van het diploma nog even doorbijten, want het duurde nog wel even voor je firmant werd en soms werd je het nooit. Dat viel dan wel bitter tegen.

Hoe anders is het anno 2004!

De jarenlange studie is er nog steeds. Hoe anders ziet deze er echter uit dan vijftig jaar geleden. De bedrijfseconomie op het gebied van resultaat- en vermogensbepaling is vrijwel verdwenen en heeft plaatsgemaakt voor nationale en internationale wet- en regelgeving. De andere onderdelen van de bedrijfseconomie zijn zoveel mogelijk teruggedrongen en een deskundige op het gebied van management accounting en control of financiering is de accountant geenszins meer. Ook de controlerichtlijnen staan in dikke boeken die je op je examen moet kunnen reproduceren.

In de praktijk blijken de cliënten dikwijls beter op de hoogte van alle mogelijke interpretaties van de wet- en regelgeving en bovendien moet men op kantoor bij vele zaken specialisten inschakelen, ook op het gebied van de jaarrekeningcontrole. Voor de adviserende taken hebben de kantoren ook specialisten tot hun beschikking. Bovendien is het de vraag of een controlerend accountant wel mag adviseren. Niet alleen de buitenwereld heeft hierop kritiek, maar ook binnen de kantoren wordt het niet altijd gewenst gevonden.

De student leest in zowel de populaire als de vakpers steeds meer dat de accountant zijn werk niet goed doet. De schandalen in de verslaggeving van ondernemingen worden op zijn conto bijgeschreven en hij wordt gekarakteriseerd als degene die alles maar goed vindt en afhankelijk is van zijn opdrachtgever. Verder is hij een zakkenvuller die veel te veel verdient. Een ding is wel gemakkelijk. Je hoeft niet zo lang meer te wachten om partner te worden, want er zijn vastgestelde loopbaanpatronen. Maar is het nog wel aan-

Prof. Dr. A.J. Bindenga was partner van Ernst & Young. Hij is oud-voorzitter van de Raad van Bestuur van deze maatschap en oud-voorzitter van het Koninklijk NIVRA. Hij is emeritus hoogleraar accountancy aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

trekkelijk partner te zijn met al die risico's van aansprakelijkheidsstelling?

De oppervlakkige student zou bij de vergelijking tussen vroeger en nu inderdaad de conclusie kunnen trekken dat een andere loopbaan wellicht leuker is. Toch denk ik dat enige nuancering wel op zijn plaats is.

Over de oorzaken van de veranderingen zal ik het nu niet hebben. Ik heb daarover genoeg geschreven. De algemene deprofessionalisering van vrije beroepen, de commercialisering, specialisatie en institutionalisering van het accountantsberoep in het bijzonder, heb ik bij diverse gelegenheden uitgebreid besproken. Ik mag de lezer bijvoorbeeld verwijzen naar mijn artikel in dit maandblad van december 2000.

Waarom toch accountant worden?

Ik geef hierop het volgende antwoord.

De functie van de accountant ligt primair in het dienen van een maatschappelijk belang. Ondanks alle schandalen en kritiek is dit onweersproken. De accountant vervult een vitale functie in de samenleving. Hij geeft meer zekerheid aan de financiële verantwoordingen van ondernemingen. Deze verantwoordingen spelen een belangrijke rol bij het allocatieproces van schaarse middelen. Indien verantwoordingen onjuist zouden zijn, zouden de beschikbare middelen verkeerd worden aangewend ten detrimente van de samenleving.

Het voldoen aan een maatschappelijke behoefte is derhalve de ontstaansoorzaak van het accountantsberoep en deze behoefte is er nog steeds. Accountants moeten ook inspelen op veranderingen in de behoefte. In dit kader kan worden gewezen op de gewijzigde functie van de moderne onderneming. Niet alleen het leveren van een bevredigend rendement op het geïn-

vesteerde vermogen mag een doel zijn. Ook zorg voor mens en milieu is een taak van het management van ondernemingen. Hierover zal moeten worden gerapporteerd en dit zal betrouwbare informatie moeten zijn. Het zou een uitdaging voor accountants moeten betekenen om ook aan deze maatschappelijke behoefte te kunnen voldoen. Maar niet alleen een uitdaging, vooral een eervolle taak om bij het voorzien in de behoefte aan andere informatie een rol te kunnen vervullen. Ik kan mij indenken dat de student accountancy van vandaag nog niet overtuigd is. Het is mooi om een zinvolle taak te hebben, maar hoe zit het dan met de schandalen, zal hij of zij zeggen. Het is in dit verband goed als wij ons realiseren dat rapportageschandalen er altijd geweest zijn, zowel voor als na het ontstaan van het accountantsberoep. Bovendien betreft het weliswaar geruchtmakende zaken, maar toch in relatief beperkte omvang. De corruptie en boekenvervalsingen binnen de British East India Company in 1776 hebben vele beleggers getroffen, maar was geen onoverkomelijke ramp. Ook het Pincoffs-schandaal dat in Nederland in 1879 aan het licht kwam was geen onherstelbaar debacle. Zo zal het met Enron, Ahold en Parmalat ook wel gaan. Natuurlijk niet best en een blamage voor het betrokken management en wellicht in sommige gevallen ook voor de accountants, maar niet rampzalig. Het publiek en het beroep zelf zouden moeten beseffen dat men door de fout van enkelingen niet de gehele beroepsgroep kan veroordelen.

Met deze constatering voor ogen en de blik richtend op de mogelijkheden van een zinvolle functie in de samenleving van morgen is het alleszins de moeite waard om jarenlang te studeren om accountant te worden. ■